

Cerkôvnica.

Spisal Velimir.

ož je bil že prileten in vdovec. Trpel je dosti s svojo zemljó od mladih lét. Na stara leta pa so ga trle še razne skrbí. Žena mu je umrla pred petimi leti. Imel je dvoje otrók. Ostali so mu pomrli v cvetu prvega življenja. Sina Franceta že ni videl, kar so mu pokopali ženó. V »fantovskih« letih je delal mnogo preglávica njemu in vsi fari. Bil je pri vsakem tepéži, počel dosti neródnostij, bal se ga je vsakdo. Kar ga vze mó v vojake. Tri leta je bil mir pred njim.

Toda »Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba«. Začelo se je po starem.

»Še jeden očenaš za Franceta, da bi ga Bog preložil,« molil je oče Korén vsak dan.

Prošnjo mu je Bog uslišal.

V sosédni vaši je bil »semenj«. Fantje so se stepli. France je nekomu hrbet preparal. Čutil je, da ga spet čaka huda kazen. Izginil je.

Nikdo ga ni več videl od tistega večera. Gospóska se ga je naveličala iskati. Sčasoma so pozabili nánj.

Hči Reza je bila nekaj mlajša od brata. Nadlózna je bila od rojstva: po bérлах je hodila. Naučila se je šivati.

Žena je umrla Korénu kmalu po tistem tepeži. Menda od žalosti ali kaj? Dobil je deklo in hlapčiča. Ali s tujimi ljudmi je težava. Šlo je pa venderle, saj je bil Korén dober gospodar in hči dobra gospodinja, kolikor je moglo biti — to révše!

Ali Korén se je »izdelal«. Trpljenje, ta skrb in starost — to troje ga je potlačilo. Prijela se ga je naduha. »Naduha spravi človeka od kruha«, pravi pregovor.

In takó je bilo. Korén je légel. Tiščalo ga je v prsih in kašljal je, hudó kašljal.

Pri mizi pa je sedela Reza in šivala. Hudó ji je bilo, prav hudó. Solze so močile belo šivánje. Kakó tudi ne? Oče ji leží bolán, ali ne more mu pomagati. Da bi vsaj stati mogla — a noge je ne nesó. Kolikrat bi rada popravila vzglavje očetu, toda ne more. Odeja je zlezla h kraju postelje, ali ne more je poravnati. Žeja muči očeta,

vender ona ne more do vode. In s posli je takšen križ! Trikrat ga je treba poklicati, da pride.

»Oče, ali bi ne bilo prav, da bi strijca poklicali?»

»Le, Reza!»

In hlapčič gré po strijca Tomaža, ki se je bil oženil pred leti v sosedno faro.

»Jože, kaj ti pa je?» zakliče očetov brat, stopivši v sobo.

»Slábo, Tomaž!»

»Takó slabí so, da se bojim zánje,« seže v besedo Reza. »Danes in včeraj kar nič ne morejo samí. Zató sem dejala, naj pošljejo po Vas, strijc!»

»Prav, prav je, Reza! Samó jaz ne bodem mogel ostati tukaj. Takó se mi mudí domóv. Júnica bode storila vsak čas tèle in stélje nimamo še nič.»

»Kaj pa, ko bi prišli mati sèmkaj za nekaj časa, saj vidite, strijc, da jaz ne morem streči očetu . . .«

Solze so polile deklíčeva lica.

»Pa tudi ne more, Reza! Vés kaj, pôšlji, pôšlji po Janeza! Ta, vem, da utegne. Saj nič ne dela družega, nego pohájkuje. Baba pa tudi ní za drugo. Menda bodeta kmalu požrla vse, kar imata.»

»I no, bodemo pa poslali po strijca Janeza.»

In takó je bilo.

Hlapčič gré po strijca Janeza, ki je imel tudi v sosedni fari svojo domačijo.

»No, zdaj sem pa prišel, Jože!» oglesi se Janez pri vratih.

In Reza hití strijcu pripovedovati, kakó je zdaj, kakó je bilo in kakó bode.

Janez ne reče družega nego »ahá!» in ostane pri Korénovih.

Janez je bil najmlajši izmed treh bratov Korénovih. Še ko so bili vsi trije domá in sta živela še stara dva, »njega niso mogli«. Še celó na zadnjo uro stara dva nista merila Janeza z istim vatlom. Dobil je le nekaj malega dóte. Zakaj? Tega ne bi mogla povedati niti stara dva, ko bi bila še živá: to je časih že takó!

Janez je bil potrpežljiv kakor ovca. Kar so drugi rekli, takó je storil. Le takrat, kadar že drugače ni mogel, popustil je nekoliko od svoje potrpežljivosti in si ohladil jezo z nekaterimi »hudíci«. In to je bilo vse!

A zdaj je Janez pri svojem bratu. Gospodariti in gospodinjiti pomaga, streže mu prav po bratovsko in kadar ga gospodarstvo žene

domóv, takrat pošlje svojo ženo h Korénovim, dasi je imela otroka v zibeli.

Korénu pa se bolezen le ni umeknila. Pil je pelínjevec in kaméličino vodo, užival rédkvico, namazano s čmerikino korenino, kar so mu nasvetovale dobre soséde. Ali naduha je naduha.

Koréna je tiščalo zmerom huje v prsih in kašelj ga je mučil zmerom huje.

»Oh, France, France, zakaj si mi storil to sramoto?« vzdihaval je zdaj pa zdaj. In glas njegov je odmeval takó otlo po tihi izbi.

Deklè pa je le solze brisalo raz vela lica.

»Oh, ko bi bil zdaj France tukaj!« vzdihuje bolnik.

»Pa ga ni!« blekne Janez.

»Kaj, ko bi poslali še po Tomaža?« pravi Reza.

»Le!« odgovorí oče. »Saj jutri je takó nedelja. Mislim, da bode sam prišel.«

In drugi dan pride Tomaž z ženo k fari v cerkev.

Po službi božji se oglasita pri Korénovih. Janeza niti ne pogledata. Spoznala sta takoj, da Jože »ne more biti dolgo«.

»Janez, zdaj pa le pojdi domóv, bode že naju jeden ostal tukaj!« déje napósled Tomaž.

»Če sem bil tri tedne tukaj, bodem že tudi zdaj še,« odgovorí brat odločno.

»Kaj? Ne pojdeš? Bodemo videli!« oglasi se Tomaževa žena in se razkoráči pred Janezom.

»Za pet ran Kriščevih vas prosim, nikar se ne prepirajte, saj vidite, da oče potrebujejo mirú,« izpregovorí Reza.

»Krévlja, tebi nič mari!« zadêre se žena na dekleta.

To se je zdelo tudi Tomažu preveč.

»Le pojdi domóv, bomo že samí naredili takó, da bode prav,« reče Tomaž svoji ženi.

»Kaj, ti bodeš naredil, ki si ravno taka mevža?«

Ali pri teh besedah je stala že med vrati. Zbala se je menda Janeza, ki jo je pogledal kar »z bélím«.

»Le glej, če ne bode takó, razbijem ti domá čepinjo!« zakliče še v veži in odhiti domóv.

Družinčád pa se je smijala natihoma v kuhinji.

»Jože, dobro bode, poslati po »gospoda«, ali ne?« vzkłóni se Tomaž k bratu na posteljo.

»Le, Tomaž, le!«

Kmalu potem hití hlapec po gospoda župnika.

V tem se začnè v izbi živahen razgovor.

»Jože, dobro bi bilo tudi, da bi testament napravil, ali ne?« povpraša Tomaž bolnika.

Bolnik molčí. Solza se mu utrne na očesi. Spomnil se je menda Franceta.

Janez sedi pri mizi poleg Reze in gleda v tlà. Tomaž pa stoji pri postelji in nadaljuje:

»Vidiš, Jože, najbolj prav bode takó, da . . . i no, saj véš kakó? Franceta bodemo težkó še kdàj videli v naših krajih, če ni že kje umrl. Reza, i no, saj jo vidiš, da bode treba zánjo skrbeti — révica je! . . .«

Zdaj dvigne Janez pri mizi svoje oči. Vsa radovednost se mu je združila na obrazu.

Tomaž se ozrè po izbi. Ni si upal izreči Janezovega imena.

Reza pa je hladnokrvno poslušala strijčeve besede.

»Bodem videl, kaj bode Reza rekla,« reče napósled bolnik.

»Pustimo to,« odgovorí Reza, »saj véste, da kmalu pridejo ,z Bógom', zdaj, zdaj.«

In Reza prime svoje bérle in koraka počasi ob steni proti vratom.

»Marjéta,« pokliče deklo, »brž prinesi v izbo, kar je treba: s prtom pregrni mizo, bridko martro in dve svéči postavi gôri, na krožnik pa dèni malo solí in nekaj sváلكov prediva.«

V izbi ostanejo bratje samí.

»No, Jože, bode li takó?« povpraša spet Tomaž brata in se nasloni na posteljo.

»Naredita, kakor hočeta,« odgovorí bolnik.

»No, ali si zdaj slišal, Janez? Moje bode vse! Tebi pa že tudi nekaj odštejem, da ne bodeš rekel, kakó sem ,grd' proti tebi.«

»Kaj? Tvoje je vse? Kdo je to rekel?«

In Janez se postavi pred brata ravnó kakor sveča.

»Kaj? Zdaj se bodeš še usájal? Menda za hvaležnost?«

»Slepár!« zakriči Janez.

Bolnik pa le molčí.

»Le čakaj, še tožil te bodem. Videl bodeš, kdo sem jaz! Kar pobèri se mi iz hiše!«

Ni trebalo mnogo in že bi se bila sprijela, da se ni začul zvonček cerkóvnikov.

»Sreča tvoja!« sikne še Janez in stopi v véžo.

Pri vratih se pokaže župnik z Najsvetejšim. Za nekaj časa zavlada smrtna tišina. Le molitev pobožnih spremljevalcev se čuje v veži. --

Sv. opravilo je končano.

Pri odhodu namigne župnik bratu Tomažu in mu reče na tihem: »Brat ne bode dolgo! Le skrbite, da ne umrje brez testamenta. Drugače boste imeli dosti sitnostij in nepotrebnih troškov!«

»Je že vse prav, gospod fajmošter!« odgovori Tomaž veselega obraza.

Župnik odide.

Ko se ljudje razidejo, izpróži Tomaž spet besedo o oporoki in reče bolniku, da ga je gospod župnik tudi na to opozoril.

Bolnik povpraša Rezo:

»Kaj meniš ti, Reza?«

»Mêni je vse prav, oče, kakor naredite! Samó Franceta nikar ne pozabite!«

In obema se je ináko storilo. Tudi Tomaž mahne z rokavom po očéh. A kmalu se osrči in izpregovori:

»Takó bode, ali ne, Jože? Meni voliš vse. Rezo bodem imel pri sebi do smrti, Janeza pa že tudi ne pozabim, če se bode dobro »držal«. Tisti dolg, ki ga ima, poplačam mu takoj. No, ali ni takó prav, »Reza?«

In Tomaž se obrne do dekleta.

»Kaj pa za Franceta?« povpraša deklè.

»Nič ne skrbi! Njega bomo težko še kdàj videli. Če bi pa prišel, ne bode se mu slabo godilo, ako bode le sam hotel. Saj me poznaš, Jože, ne?«

In Tomaž se vzkloni na posteljo in objame bolnega brata.

»No, ali je tebi prav takó, Janez?« ogovori bolnik še drugega brata.

»Bode že, če bode le res takó!«

»I no,« poscže Tomaž v besedo, »kàj méníš, da je testament kàr takó? To se potlej ne dá nič prenarediti.«

»Kaj pa, ko bi poklicali sosédove?« izpregovori spet Reza.

Tudi bolnik bi bil najbrže potrdil temu, ali prijel ga je kašelj takó hudó, da je kàr pojema.

»Ni treba,« oglasi se brž Tomaž, »saj sta dosti dvê priči: ti in Janez.«

»No, Jóže, ali je zdaj vse prav?« povpraša še jedenkrat Tomaž bolnika.

Prikimal je še, toda z besedo že ni mogel potrditi.

»No, ali sta slišala?« reče še Rezi in Janezu.

»Sva!«

In oporoka je bila gotova.

Koréna so pokopali.

Gospóska je poklicala prédse Korénove dédiče. Ali Tomaž je obračal, gospóska pa je obrnila.

Oporoka ni bila veljavna, ker ni bila narejena pred veljavnimi pričami. Korénov France je dobil posestvo po očeti. Rezi pa so odločili primerno dóto, katero mora France izplačati.

A Franceta le ni bilo od nikoder. Tomaža so postavili za váruha.

Prešlo je nekaj let. Kàr se pokaže nekega večera na pragu Korénove hiše tujec medlega obraza in póstarne podobe. Reza sedi pri mizi in suče šivanko.

Neobičen prizor to!

»Reza, ali me že ne poznaš?« nagovori jo tujec z zateglim glasom.

»France, ali si ti? . . .

Dolgo ni bilo besedice čuti . . .

Brat in sestra sta se spet našla.

Oj, to je bila dolga povest, povest Francetova!

Poprej lahkomisljen mladenič, zdaj izkušen mož! Poprej čvrste, zale postave, zdaj bolehnega, póstarnega obraza! V rudokopih bogate Kalifornije je zapravljajal svoje mlado življenje. Toda ljubezen do domovine, tá ga je prešinjala, dasi se te ljubezni ni učil v šolah.

Zdaj je domá! A trpk je bil ta sprejem v domači hiši! Matere — ni več! Očeta — ni več!

In vender! Ljubljena sestra ga je dočakala.

Še sta sedela pri mizi, brat in sestra. Oh; toliko sta si imela povedati, France in Reza!

Kàr se zabliščí pri oknu svetál bajonet.

Duri se odpró.

»V imeni postave, pojdite z menoj!«

To je bil glas žandárjev.

Sestra omedlí, brata pa odvede nepričakovani gost v zápor. —

Spet je minilo nekaj lét. France je prebil zapor in dostal vojaško dolžnost.

Ali to ni bil nekdanji Korénov. Smrtno kal je prinesel domov. Sestra ga je še dočkala. —

Prešla je pomlád, prešlo poletje. France vedno leži na postelji. Udno bolezen ima, hudo bolezen. Zdravnik mu ni obljubil zdravja. Ves skesan in udan v voljo božjo pričakuje bele žene. —

Jesen ima svojo moč. Tudi Reza je légla in ni več vstala. Za plučnico je umrlo — révše!

Zima pa je tudi zadnji list odvzela na Korénovem drevesi.

Franceta so pokopali tjà, kjer čaka s stariši in sestro vred prihodnjega vstajenja.

Zvedávo povprašuješ, blagi bralec, kaj pa zdaj?!

Tomaž in Janez sta tudi še zmerom po starem obdelávala svojo grudo zemlje, Francetove pa ne.

Vôlil je v svoji oporoki vse svoje posestvo farni cerkvi. In tista vélika njiva, ki je bila Korénova in na kateri je stala Korénova hiša, imenuje se »Cerkôvnica«.

Planinar.

Zatóni, sôlncece zlató,

Zatóni za goró temná,

Da noč zakrije mi dolino,

Objame ljubljeno planíno!

Srčnó zaúkal bom na glas,

Z goré pohitel v tiho vas;

Saj tam je moje hrepenenje

Življenja mojega življenje.

Poiščem nje si béli dom,

Na ôkence potrkal bom;

Odprla bode mi ljubljenska,

Najlepša vse vasí mladenka!

»Po kaj prišél si, dragec moj

Po kaj prišél si mi nocoj?

Saj nič se ni ti pripetilo,

Saj nič srca ti ni zgrenílo!«

»Ne baraj me, po kaj, po kaj,

Saj véš, da tù cvetè mi raj!

Prišél sem, da te vidim, čujem,

Da čiste sreče se radujem!«

Poljubil trikrat jo v obraz,

Pobožal nje cvetoči kras,

Zapústil spečo je dolino,

Veselo hitel na planíno!

Jož. Ant. Klemenčič.

